

Památník slečny Zimmerové z let 1818–1837

DANA MAREŠOVÁ

ABSTRACT: Album amicorum of Miss Zimmerová, 1818–1837

This article, *Album amicorum* of Miss Zimmerová, 1818–1837, focuses on the bourgeoisie, and a study of *album amicorum* (Stammbücher) at the beginning of the 19th century, taking account of the educational and language level seen in these sources of a personal nature. Not enough research has looked at commonplace books from the 19th century, with interest previously focused on these kinds of manuscripts from earlier periods, and focused on the upper classes, mainly the nobility. Researchers have for a long time overlooked modern *alba amicorum*, and most researchers interested in studying sources of a personal nature have looked at other documents such as autobiographies, diaries, memoirs and many others which were written at this turn of two epochs.

The submitted study gives a path for revealing the life of Miss Zimmerová, who lived in Prague in a trader's family, and who later married a publisher. The owner of the *album amicorum* moved in trading circles. As such, she was a member of the bourgeoisie, or urban elite, although two entries demonstrate contact not just with townsfolk, but also members of the upper classes. The records found on the pages of Miss Zimmerová's *album* also indicate the environment in which she moved and which she was surrounded by, with whom she met. We find out little about Terezie Zimmerová herself and the recorders in her book. In and of itself, the *album* is an interesting source, and it also shows the artistic taste of the writers, what they knew of literature at the time, and last but not least indicates what the value of friendship, and also love, meant to them, at a time as dramatic and eventful as the 19th century.

KEY WORDS: Album amicorum – Terezie Zimmerová – Prague – 19th Century – Bourgeoisie

CONTACTS: Mgr. Dana Marešová, Ústav archivnictví a PVH, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice

Památníky a stejně i autobiografie, deníky, korespondence, paměti a další svěbytné prameny, jež spojuje osoba autora, se řadí mezi ego-dokumenty, *Selbstzeugnisse* neboli prameny osobní povahy.¹ Pestrost těchto pramenů komplikuje jejich kategorizaci. Společným znakem je soukromý charakter a vypovídací hodnota o myšlenkovém světě a životě držitele dokumentu.² Ego-dokumenty se rozvíjely od raného novověku a přibývaly v následujícím období. Přelom 18. a 19. století přinesl mnoho převratných událostí. Předěl dvou epoch byl naplněn řadou válek, strádání a tragédií.³ I tyto zvraty způsobily, že lidé častěji brali do rukou pero a zapisovali si vše, co je trápilo, nebo z čeho se naopak radovali. V průběhu celého 19. století došlo k obrovskému nárůstu pramenů osobní povahy, a to nejen ve šlechtickém,

1 Srov. Winfried SCHULZE, *Ego-Dokumente. Annäherung an den Menschen in der Geschichte*, Berlin 1996. Dále k tomu Harald TERSCH, *Vielfalt der Formen. Selbstzeugnisse der Frühen Neuzeit als historische Quellen*; in: Thomas Winkelbauer (ed.), *Vom Lebenslauf zur Biographie, Geschichte, Quellen und Probleme der historischen Biographik und Autobiographik*, Horn-Waidhofen an der Thaya 2000 (Schriftenreihe des Waldviertler Heimatbundes 40), s. 69–98.

2 Josef HRDLIČKA (ed.), *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003, s. 15.

3 Milena LENDEROVÁ, *A ptáš se, knížko má... Ženské deníky 19. století*, Praha 2007, s. 43.

ale i v měšťanském prostředí. Nejen muži, ale i měšťanské ženy si vedly své deníky, zakládaly památníky a některé z nich se snažily i o vlastní uměleckou tvorbu. V této době si založila svůj památník i slečna Zimmerová, o které pojednává tento článek. Záznamy, které se nacházejí na stránkách jejího památníku, ukazují na prostředí, z něhož slečna pocházela, naznačují úroveň znalostí a používání jazyků v dané době, její rodinné zázemí a okruh přátel.

Počátky památníků spadají podle tzv. wittemberské teorie do čtyřicátých let 16. století do centra reformace – města Wittemberk.⁴ Jejich vznik souvisel s tím, že studenti, jež tu studovali na univerzitě, si chtěli uchovat vzpomínky na své učitele, zejména na Martina Luthera, Philippa Melanchthona a další osobnosti, které na univerzitě působily.⁵ Vedení památníků v této době spadalo výlučně do působení studentů – mužů. I ženy si v době raného novověku vedly památníky, ovšem ve zkoumaném 19. století naprosto podlehy této módě. Kulturní fenomén památníků se tedy neustále od raného novověku proměňoval. Přešel od mužů k ženám, od elitní společnosti přes měšťanskou až k bezrozdílnosti ve společenském vedení památníků ve 20. století a také v neposlední řadě od dospělých ke školním dětem. Památník si udržel svoji společensko-komunikační funkci a formální a obsahová stránka s funkcí památníku se zachovaly tak, jak je ustanovilo 16. století. Nadále zůstal památník se svými zápisy jako upomínka na přátele, příbuzné a další blízké.⁶

Po určitém útlumu zájmu o památníky nastal jejich nový rozkvět v druhé polovině a zejména v poslední třetině 18. století, době zvýšené sentimentality, která se rozvíjela v návaznosti na pietismus a v protikladu vůči racionalismu a odezvu nalezla zejména v měšťanských kruzích.⁷ V 19. století zájem o památníky vzrostl především u měšťanských dcer, které byly v jejich vedení až příliš často sentimentální, záznamy spojovaly nejen s přátelstvím, ale i s láskou.⁸ Jména citelů plnila stránky památníků, a tak vznikaly záznamy spojené se vzpomínkami na nápadníky měšťanek. Až v 19. století se památníky staly doménou žen.⁹ Bohužel často anonymních žen, pokud si svůj památník nepodepsaly, nebo jejich jméno zapisovatelé neuvedli ve svém věnování. I v opačném případě je velice těžké tyto ženy blíže identifikovat.¹⁰ Což se také ukázalo v případě památníku slečny Zimmerové. K odhalení totožnosti badatelům v tomto případě pomáhají mužské protějšky žen (bratři, manželé, otcové, švagrové), jejichž životy snadněji vystupují z anonymity dějin.

Podoba památníků se od konce 18. století zjednodušovala. V následujícím století se forma těchto ego-dokumentů značně proměnila. Stránky památníků plnily verše a malby. Populární se také stala výroba rytin, které využívaly další výjevy jako sloupy, pomníky, ruiny

4 Zastánce této teorie je německý badatel Wolfgang Klose, který se zabýval otázkou vzniku a počátky používání památníků. Zaměřil se hlavně na památníky z doby před rokem 1600.

5 Marie RYANTOVÁ, *Památníky aneb štambuchy, to jest alba amicorum*, České Budějovice 2007, s. 124.

6 Dana BITTNEROVÁ, *Dětský památník – příklad transmise a transformace kulturního fenoménu*, in: Miloš Kučera (ed.), *Transmise kultury a škola*, Praha 1998, s. 159–170, zde s. 169.

7 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 392. Srov. Barbara KRAFFT, *Vergißmeinnicht – das Sinnige in Biedermeier*, in: Hans Ottomeyer – Ulrike Laufer (edd.), *Biedermeiers Glück und Ende... die gestörte Idylle 1815–1848*, München 1987, s. 137–162.

8 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 389.

9 D. BITTNEROVÁ, *Dětský památník*, s. 160.

10 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 376.

a scénérie typické právě pro romantismus.¹¹ Vydávaly se rytiny na volných lístcích, které vytvořily soubor, jenž byl ukládán do krabic. Tento způsob urychloval vytvoření památníku, jelikož jeho majitel mohl předat lístky k zapsání několika osobám naráz. Lístky nesly označení svého majitele, aby se k němu všechny vrátily, protože se stávalo, že je zapisovatel ztratil, nebo nevrátil. Pokud se navrátily k vlastníkovu památníku, mnohdy je svázal, a tak vytvořil jeden celek.¹² Stejně se dělo i u nepotištěných samostatných listů.¹³ Vzniklý památník se poté ukládal do ozdobných kazet nebo desek.¹⁴ Kazety často získaly podobu knižní atrapy, potahovaly se kůží a obsah kryl ozdobný obal. Památníkové záznamy tak nebyly přístupné všem zapisovatelům jako dříve v případě svázané knihy, ale jen svému majiteli. Zapisovatelé se ale již nemohli inspirovat zápisy, jež tam provedli jejich předchůdci, začalo tedy přibývat různých příruček, které sice existovaly v minulosti, ale v této době jejich produkce značně narostla.¹⁵ Vlastní umělecká tvorba kvetla po celé 19. století a plnila i stránky ženských památníků. Témata se podobala, vyobrazoval se Amor, květiny, holubice a další motivy spojené s láskou. Stránky památníků zpestřovaly portréty, siluety a později fotografie. Zapisovatelé do památníků vkládali svazky vlasů, lokny, čůpky opatřené stužkou, ale i další drobnosti jako papírové vystřihovánky, barevné výšivky nebo vylišované kvítí.¹⁶ Památníky změnily svou podobu i během zkoumaného období, postupně se z některých z nich stávaly sbírky básní a častěji nesly název „Poesie-Album“.¹⁷

Ženy prvotní inspiraci k zakládání a vedení svých památníků hledaly u mužů již v raném novověku. I v 19. století v souvislosti se zvýšeným zájmem o tento druh pramene se ženy inspirovaly zpravidla u svých mužských příbuzných, tzn. bratrů, švagrů, popřípadě ctitelů.¹⁸ V případě měšťanek záleželo i na prostředí, ze kterého pocházely, a jaké měly možnosti, aby se jim někdo zapsal, ať to byly různé příležitosti jako návštěvy, oslavy anebo i další významné události spojené s jejich životem.¹⁹ Vliv nejen na vedení památníků, ale také na jejich provedení mělo vzdělání měšťanských dívek. Ty, jež pocházely ze zámožnějšího měšťanského prostředí, se mohly vzdělávat doma, kde je vyučoval soukromý učitel, jenž je navštěvoval dvakrát až třikrát týdně. Ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století se zkvalitnilo i domácí vyučování. Rodiny navštěvoval učitel literárních studií, který se

11 TAMTĚŽ, s. 392.

12 TAMTĚŽ, s. 401. Srov. TÁŽ, *Osvícenská a preromantická mentalita ve světle památníků druhé poloviny 18. a počátku 19. století*, in: Jaroslav Lorman – Daniela Tinková – Rudolf Svoboda (edd.), *Post tenebras spero lucem: duchovní tvář českého a moravského osvícenství*, Praha 2008, s. 358–369, zde s. 366.

13 I ty ale mohly zůstat nespázané.

14 Památník složený z volných lístků uložených v kazetě vlastnila sestra Terezie Zimmerové Johanna Barbora. Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále jen LA PNP), fond Emanuel Engel (neuspořádaný fond, dále jen f.), památník Johanny Barbory Zimmerové.

15 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 392, 402.

16 TAMTĚŽ, s. 401. K obsahu novodobých památníků dále např. Christine GÖHMANN-LEHMANN, „Freundschaft – ein Leben lang...“. *Schrifliche Erinnerungskultur für Frauen (Herausgegeben im Auftrag der Stiftung „Museumsdorf Cloppenburg. Niedersächsisches Freilichtmuseum“ von Helmut Ottenjann)*, Cloppenburg 1994; Wilfried BUß, „Mein Angedenken dir bewahre...“ *Stammbuch – Album Amicorum – Poesiealbum. Begleitheft zur Ausstellung im Emschertal-Museum Herne, Schloß Strünkede* 2001.

17 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 403.

18 TÁŽ, *Vzdělanostní úroveň raně novověkých šlechticů ve světle stambooků*, in: Vladimír Goněc (ed.), *Československá historická ročenka*, Brno 2001, s. 187–193, zde s. 190.

19 TÁŽ, *Památníky*, s. 383.

dívce věnoval do jejich dvanácti let, poté její výchovu převzala učitelka hudby, francouzštiny a kreslení. K vyučování patřilo i náboženství, které měl na starosti kněz, a v učebním programu nesměly chybět ruční práce.²⁰ Druhým stupněm se ve výchově dívek po absolvování domácí výchovy stala klášterní škola, kterou si mohly pro její nákladnost dovolit jen zámožnější rodiny. Proto se častěji rodiny přikláněly k myšlence soukromých dívčích vzdělávacích ústavů. Ty byly opouštěny po polovině 19. století, kdy se osamostatňovaly dívčí třídy na veřejných školách. Zásahu na zřizování vzdělávacích zařízení pro dívky v první polovině 19. století je nutno připsat především soukromým osobám, jejichž snaha o vzdělání českých dívek se vždy propojovala s vlasteneckým úsilím.²¹

Emancipace ve smyslu zrovnoprávnění žen s muži v první polovině 19. století neexistovala. Ženy se sice scházely, ale proto, aby pěstovaly vlastenectví, sebevzdělávaly se společnou konverzací, někdy započaly i vlastní uměleckou tvorbu. Všechny tyto jejich snahy končily většinou s uzavřením manželství. Mládí měly dívky velice krátké, jejich hlavní životní rolí bylo manželství. Měšťánské dcery, pokud se neprovdaly, měly jen málo možností uplatnění. Staly se v podstatě přítěží rodiny, většinou zůstaly v rodině jako služky, nebo působily jako vychovatelky. Neměly žádné vzdělání ani kvalifikaci pro zaměstnání, jelikož celý svůj život byly vedeny k tomu, aby se staraly o domácnost. Možností, jak se seznámit s budoucím manželem v měšťánské uzavřené společnosti, se mnoho nenaskytovalo, většina párů se poznala na plesech, výletech a později i v salonech.²² Na muže se také kladly vysoké nároky, žena měla sice do manželství přinést věno, ale její manžel měl zaručit slibnou budoucnost a stabilní příjem, který by uživil rodinu. Pokud rodina měla nějaké děti, jejich výchovu měla v rukou matka.²³ Ženy byly celý život finančně závislé, nejdříve na své rodině a po svatbě na svém manželovi.

Na první pohled zájemce o památníky 19. století zaujme jazyková rozmanitost. Na počátku tohoto století měšťané ještě užívali jako hlavní komunikační jazyk němčinu. Většina měšťánských rodin byla bilingvní. Vzdělané ženy těžily při četbě ze svého bilingvismu, zcela samozřejmě znalosti němčiny, případně francouzštiny, vzácněji z ovládnutí dalších jazyků.²⁴ Čeština stála v pozadí, její úroveň nebyla vysoká, ale i tak se v souvislosti s vlastenectvím a vzestupem vzdělanosti neustále zvyšovala. Status češtiny jako druhého jazyka se změnil s tereziánskými reformami. A to tím, že se vzdělanost dostávala i k nižším vrstvám společnosti v obcích, kde vznikaly triviální školy, ve kterých se vyučovalo v češtině. Ovšem zakládaly se hlavně chlapecké školy, v nichž hlavním vyučovacím jazykem byla nadále němčina. V podstatě šlo o cílenou germanizaci, čeština se považovala za nekulturní jazyk,

20 M. LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, Praha 1999, s. 48–49.

21 Marie BAHENSKÁ, *Počátky emancipace žen v Čechách. Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005, s. 10.

22 TAMTĚŽ, s. 12, 22.

23 Ukázky toho, jak taková výchova v měšťánské rodině vypadala, přináší memoárová literatura a deníky. K tomu v českém prostředí např. Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence. Snaha o reprezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření*, Pardubice 2004; M. LENDEROVÁ, *K hříchu; TÁŽ, A ptáš se, knížko má*.

24 Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha 2009, s. 340.

proto docházelo k neustálému prosazování německého jazyka v hodinách.²⁵ Češi byli vystaveni tlaku poněmčení a tomu se nevyhnulo ani školství. Odrazilo se to i v 19. století, kdy vláda prosadila dvojjazyčnost Amerlingovy Budče. Němčina se stala předpokladem kariéry a společenského vzestupu v měšťanské společnosti.²⁶

Čeština se dostávala do popředí velice pomalu, prostředkem k jejímu šíření se staly především knihy. Čtení různých žánrů v rozmanitých jazycích bylo dokladem jazykové vybavenosti čtenářů a čtenářek. Ale v době, kdy neexistovala kvalitní díla v češtině, nezbyla čtenářkám jiná možnost, než sáhnout po německé literatuře.²⁷ Znakem gramotnosti se stávala nejen žena spisovatelka, ale i žena jako čtenářka. Jazykově česká literatura vznikala v souvislosti s obrozením národa, kdy přibýly spisovatelky vlastenky, ale žen, které ovládaly češtinu slovem i písmem, bylo nadále pomálu.²⁸ Situace se změnila až po polovině 19. století, kdy česká vlastenka měla čist česká díla nebo díla ve slovanských jazycích.²⁹ Často se překládala různá literární díla do českého jazyka. Překládat mohly i ženy v pohodlí domova, samy si vybraly dílo a většinou pracovaly v anonymitě a uváděly pouze své pseudonymy. Tím se na překladech z němčiny a francouzštiny učily zacházet se zánovní češtinou.³⁰

V dolních vrstvách společnosti představoval čtenář spíše výjimku. Pravidelnými čtenáři a čtenářkami se stávali jen potomci horních, středních, méně dolních středních vrstev, kterým se dostalo luxusu nadstandardní domácí výchovy. Typičtějším čtenářem byly ženy z vyšších vrstev, které nejen četly, ale často i psaly, ať již korespondenci, deníky, nebo si vedly svůj památník. Měšťanky se dostávaly k literatuře také, ale velice pomalu. S produkcí knih neodmyslitelně souviselo nakladatelství a knihkupectví, často se spojovala v jeden obchod, a tak zajišťovala čtenářům a čtenářkám snadnější přístup k literatuře. Na konci 19. století se v Praze nacházelo okolo sto padesáti obchodů spojených pod Spolkem českých knihkupců a nakladatelů.³¹

Památník slečny Zimmerové

Památník slečny Zimmerové³² se nachází v knihovně Národního muzea v jeho depozitáři v Terezíně.³³ Tvoří jej kniha obdélníkového formátu o rozměrech 11 x 16,5 cm. Zkoumaný památník je potažen červenou kůží. Přední i zadní stranu desek lemuje zlatá barva a na obou z nich se v jejich středu nachází kosočtverec. Přední kosočtverec zdobí v jeho spodní části

25 Jana MALÍNSKÁ, *Do politiky žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*, Praha 2005, s. 12–13.

26 Marie L. NEUDORFLOVÁ, *České ženy v 19. století. Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, Praha 1999, s. 18, 24.

27 M. LENDEROVÁ – T. JIRÁNEK – M. MACKOVÁ, *Z dějin*, s. 330, 341.

28 M. LENDEROVÁ, *K hřichu*, s. 196, 206.

29 M. LENDEROVÁ – T. JIRÁNEK – M. MACKOVÁ, *Z dějin*, s. 330.

30 M. LENDEROVÁ, *K hřichu*, s. 204.

31 M. LENDEROVÁ – T. JIRÁNEK – M. MACKOVÁ, *Z dějin*, s. 330, 336.

32 Více k památníku DANA MAREŠOVÁ, *Památník slečny Zimmerové z let 1818–1837*, České Budějovice 2013 (Bakalářská práce).

33 Knihovna Národního muzea, památník Terezie Zimmerové, sign. KNM, X I 12.

dvojitá vlnitá linka, nad níž se vyjímá nápis, jde o francouzský název památníku *Pour l'amitié[e]*, tedy *Pro přátelství*. Hřbet rukopisu zkrášluje též zlatá barva, prvním motivem je květina na pásce, následovaná vázou s květinou a třemi hvězdičkami, dále ozdobnou travinou, pod níž se nacházejí tři hvězdičky a harfa, celé vyobrazení zakončuje opět květina na pásku. Zlatá barva je využita i na ořízce. Velice jemný modrý papír nacházející se na vnitřní straně desek je silně poničený v ohybu z důvodu častého otevírání památníku. Přední přídeští z necelé jedné poloviny zaujímá samolepka bílé barvy s nápisem *MUSEUM REGNI BOHEMIAE* vedeného do oblouku nad znakem Království českého. Ve štítu je umístěn dvouocasý lev ve skoku s korunou na hlavě, nad nímž se vyjímá královská koruna. Celé vyobrazení zakončuje signatura X I 12.

Památník slečny Zimmerové je sešit bílou nití, což není na první pohled patrné, ukazují to jen dva otvory v horní a dolní části stránek. Listy drží pevně u sebe až na jednu výjimku, a to u záznamu č. 12 a 13, jež se nacházejí na dvou po sobě jdoucích listech. Ty přesahují celý knižní blok. Pro upevnění těchto zápisů byla využita izolepa. V památníku se tedy nevyskytují žádné volné listy. Není zde patrné ani jejich vytržení. Rukopis obsahuje celkem dvaapadesát listů, z toho je třicet nepopsaných. Popsané stránky jsou očíslovány tužkou (od jedničky do osmnáctky), ale ne všechny, a proto autorka při zpracování užíla pro lepší přehlednost číslování jednotlivých záznamů v památníku (č. 1–24). V knize se celkem nalézá dvaadvacet popsáných folií. Zápisy jsou zaznamenány bez zřetelného systému, což ukazuje na to, že zapisovatel volil místo svého zápisu libovolně. Co se týká pořadí záznamů, nejsou řazeny chronologicky, ani tematicky. Dokonce zde nehraje roli ani společenské postavení zapisovatelů. Pokud ale vytvořil zapisovatel svůj zápis na jednu stránku a za nějaký čas měl vepsat do památníku další svůj záznam, využil ten samý list a zapsal se z jeho druhé strany. Na nažloutlém papíru památníku se vyskytují hnědé skvrny. U některých záznamů se inkoust propil na druhou stranu listu papíru, nebo se otiskl na předchozí stránku. U záznamu č. 11 je na protějším volném listu natisknuto červené kulaté razítko s nápisem *Knihovna Nár[odního] musea*. K památníku slečny Zimmerové patří asi 60 cm dlouhá bílá šňůrka, jež je na koncích rozřepená.

Zkoumaný památník obsahuje dvacet tři psaných, čtyři obrázkové a jeden kombinovaný záznam, v němž zapisovatel spojil psaný text s obrázkem. První ze zápisů, ve kterém zapisovatel vzpomíná na *údolí Šárka*, se skládá jak z psaného textu, tak z obrázku (záznam č. 1). Zápisy vytvořilo dvaadvacet písařských rukou, jsou psány úhledně a vždy černým inkoustem. Jediné, v čem se navzájem na první pohled liší, je jejich propracovanost. Někteří ze zapisovatelů si se svým záznamem „vyhráli“, jiní vytvořili jednoduchý zápis, který se skládal z jednoho slova. Znatelné je v památníku vyznačení linek tužkou. Ty měly sloužit k tomu, aby zapisovatel psal rovně a nepřetahoval. Ve dvou případech se v památníku nachází pouhý zápis *FREUNDSCHAFT*, jež je napsán velkými písmeny uprostřed stránky a ve spodní části je připojena datace a podpis v novogotické polokurzívě. Každý ze zápisů se nachází na jedné stránce a zapisovatelé, i když přispěli v některých případech jen velmi krátkým záznamem, použili celou plochu stránky památníku. Takto využil celou svou psací plochu i bratr slečny Zimmerové Carl Anton Zimmer. Do vrchní třetiny zapsal: „*Liebe die Tugend wie Dich liebt.*“ Dále pokračoval v zápisu uprostřed, ale jen v pravé části stránky, zde uvedl: „*Dein Bruder Carl Anton Zimmer.*“ Dataci

vložil do poslední třetiny vlevo dolů, kde připsal: „am 15. October 1818“ (záznam č. 23).

Záznamy ve zkoumaném památníku si jsou dost podobné. Většina zapisovatelů použila tento vzor: věnování, podpis, místo a datum zápisu. Čím byl záznam přesnější, tím lépe si majitelka mohla vzpomenout nejen na osobu, prostředí a okolnosti zápisu, ale i na společné zážitky.³⁴ Jediný ze zápisů se skládal jen z pouhé připomínky a datace, a to vzpomínka na již zmiňované *údolí Šárka*. U některých ze záznamů zapisovatel vynechal místo zápisu, ale zbytek, tj. věnování, podpis a datum, byl zachován. V neposlední řadě se někteří zapisovatelé omezili jen na pouhý podpis, v několika případech dokonce jen v podobě iniciál. Věnování bylo určeno přímo majitelce památníku a naznačovalo vztah zapisovatele k ní. Ve zkoumaném památníku se nacházejí dva způsoby záznamu: buď zapisovatel využil své fantazie a zápis vymyslel, anebo využil nějakou sentenci z knihy. Záznamy jsou různé, i co se týká jejich myšlenkové hloubky. Někteří zapisovatelé se omezili pouze na jednoduchý zápis (*FREUNDSCHAFT*), jiní důmyslně využili květomluvy, pohráli si se skladbou slov, nevynechali různá přirovnání a další básnické prostředky.

Podpis byl ve všech případech připojen na konci záznamu v pravém dolním rohu. Většina ze zapisovatelů, jak bylo již výše zmíněno, se do památníku podepsala celým svým jménem, někteří z nich pouze iniciálami. Podepsaných je dvacet tři záznamů z dvaceti čtyř, ať v celé podobě (*Jean Jacques Luzac*), nebo jen iniciálami (*J. E.*), anebo zapisovatel uvedl v celé podobě buď křestní jméno a příjmení zkrátil do iniciály (*Karl S.*), nebo to udělal přesně naopak, tedy že křestní jméno bylo v podobě iniciál a příjmení rozepsal celé (*W. A. Ryba*). Podpisy upozorňují, z jaké společenské vrstvy zapisovatelé pocházeli. V památníkových záznamech se objevují osoby šlechtického původu (*Sophie v[on] Kade, Karl v[on] Kirchner*), ale ve většině případů jde jen o nic neříkající podpisy, i když jsou uvedeny v celé své podobě. Na základě zaznamenání se do památníku lze vypořádat okruh osob, s nimiž se majitelka památníku stýkala. Nejvíce záznamů měla slečna Zimmerová od mužů, a to dvanáct, od žen pouhých šest. U dvou z podepsaných záznamů nelze určit, zda jde o muže či o ženu (*J. F. Schindler, J. E.*). V záznamu č. 8 jsou pod jedním věnováním uvedeni dva zapisovatelé, v tomto případě se jedná o výjimku. Jinde v památníku se podobný údaj nevyskytuje. O tom, že šlo o dva různé zapisovatele, svědčí to, že každý z podpisů je zapsán jiným písmem. Co se týká místa zápisu, nejčastěji ho zapisovatelé učinili v Praze, jde o deset záznamů. Dále je v památníku vzpomenu již výše zmiňované *údolí Šárka* a jeden záznam upomíná na obec Slabce (*Slabetz* – záznam č. 12).³⁵ Vzhledem k tomu by se dalo předpokládat, že majitelka památníku slečna Zimmerová pocházela z Prahy.

Z celkového počtu dvaceti pěti psaných záznamů je jich datováno dvacet. Datace se obvykle nachází v levém dolním rohu naproti podpisu. První záznam v památníku nese údaj:

34 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 260.

35 Údolí Šárka leží v hlubokém romantickém údolí po obou březích Šáreckého potoka. Stály zde četné vily, osamělé dvorce. Za letní doby bývala často navštěvována Pražany. *Ottův slovník naučný* 24, Praha 1906, s. 562. Slabce (též Slavce, Slabec), farní ves v Čechách, okres Rakovník. Nacházel se zde kostel sv. Mikuláše, panství se zámkem a dvorem držel Maxmilián princ z Croy, v 16. století Vahančové z Vahanče, pak Újezdečtí, kolem roku 1670 Mundové z Mundenfeldu, roku 1735 František Karel Vančura z Řehnic, jenž tu vystavěl zámek, dále Helversenové, Hildprandtové, od nich je koupil mezi lety 1847–1849 Hugo hrabě Nostic a ten je prodal Alexiovi knížeti z Croy-Dülmen. *Ottův slovník naučný* 23, Praha 1906, s. 325.

„am 15. October 1818“ a uvedl ho již výše zmíněný bratr slečny Zimmerové. Poslední záznam – „den 29ten April [!] 1837“ (záznam č. 16) – pochází od velkostatkáře Karla Kirchne-
ra.³⁶ Podle těchto dvou záznamů lze usoudit, jak dlouho si slečna Zimmerová svůj památník vedla. Bylo to celkem devatenáct let. Nejvíce záznamů se objevuje v prvním roce existence památníku, a to čtyři. Dále se ve zkoumaném památníku vyskytují v průměru dva zápisy za rok. Památník tedy majitelka nevyužívala příliš často a v některých letech nebylo do památníku zapisováno vůbec. Roku 1829 byly učiněny do památníku další dva záznamy, poté se objevuje až záznam poslední, a to z roku 1837. To znamená, že osm let slečna Zimmerová památník neužívala. V souvislosti s tím vyvstává otázka, proč jej na tak dlouhou dobu odložila a proč si nechala roku 1837 vepsat právě tento zápis. Datace se skládaly z plného data (den, měsíc, rok), pouze v jednom případě zapisovatel vynechal den i měsíc (záznam č. 1).

Záznamy v památníku slečny Zimmerové byly prováděny ve čtyřech jazycích, a to v německém, francouzském, italském a španělském, některé z nich vznikly kombinací těchto jazyků. Nejvíce převažuje německy psaných zápisů, a to sedmáct. Následují francouzské zápisy, které jsou čtyři, dále jeden italský a poté dvě kombinace – německý zápis s francouzským heslem a francouzský se španělským zápisem. Tyto kombinace jazyků měly ukazovat na intelektuální vyspělost a jazykovou zběhlost pisatele.³⁷ V památníku slečny Zimmerové se nacházejí zápisy převážně v jazycích, které se běžně v této době užívaly, a to němčina a francouzština. Naproti tomu zápisy v češtině se v památníku neobjevují. Nejpestřejší a také nejzajímavější zápis z jazykového hlediska představuje záznam č. 12, ve kterém autor využil francouzský úryvek z knihy Jacquese Delille *L'Homme des champs ou Les Géorgiques françaises*. Zapisovatel svůj záznam ještě vylepšil o španělský výtah z knihy Pedra Calderóna *La vida es sueño*.³⁸ Tímto chtěl autor záznamu Antoine Fischkandl pravděpodobně poukázat, jaký má přehled o literatuře i na své čtenářské zkušenosti, jelikož si pro svůj záznam vybral Calderónovo dílo.³⁹ Dalším zajímavým záznamem po jazykové stránce je záznam č. 7 vedený v italštině. Obsahuje též sentenci, a to z knihy Torquata Tassa *Osvobozený Jeruzalém*,⁴⁰ který zapsal nejspíše podle uvedených iniciál (*G. di W.*) Ital. Dále se zde podle podpisu nachází i záznam od Angličana (*John Stuvart Dixon*), jenž svůj zápis napsal ve francouzském jazyce (záznam č. 22). Do památníku slečny Zimmerové přispívali její nejbližší – přítelkyně, nebo přátelé a ctitelé. Záznamy nevypovídají o vnitřním světě majitelky, ale o světě, který ji obklopoval a jehož ona sama byla součástí.⁴¹ Na základě zápisů lze pozorovat obraz přátelských a milostných vztahů, také literárního a uměleckého vkusu zapisovatelů.

První tematický zápis, již několikrát zmiňovaná vzpomínka na *údolí Šárka*, má jednodu-

36 Marie LIŠKOVÁ, *Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1831–1913*, Praha 1994, s. 139.

37 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 290.

38 Jacques DELILLE, *L'Homme des champs ou Les Géorgiques françaises*, Londýn 1820, s. 388. Pedro CALDERÓN, *Život je sen*, Praha 1981, s. 142. Srov. P. CALDERÓN, *La vida es sueño*, Madrid 1985, s. 159.

39 Calderónovo dílo hodnotil Václav ČERNÝ takto: „Je to největší drama baroka, a především baroka par excellence, baroka španělského.“ Václav ČERNÝ, *Studie o španělské literatuře*, Praha 2008, s. 209.

40 Torquato TASSO, *Osvobozený Jeruzalém*, Praha 1980, s. 86. Srov. T. TASSO, *La Gerusalemme liberata*, Florencie 1818, s. 129.

41 M. LENDEROVÁ, *K hříchu*, s. 200.

chou podobu a připomíná chvíle strávené v hlubokém romantickém údolí po obou březích Šáreckého potoka. Záznam doplňuje obrázek, na němž se skví skála, která majitelce památníku již na první pohled, aniž by se musela do záznamu začíst, připomněla chvíle v údolí. Nejčastějšími tématy v památníku jsou přátelství a láska. Často ve spojení něžného přátelství a vmlouvavé lásky. Věnování zakončují spojení, jež mají připomínat majitelce přátelství (*liebendste Freundin*), nebo bratrskou lásku (*Liebe die Tugend wie Dich liebt.*). Někdy zapisovatel na vzájemné přátelství s majitelkou poukázal jen již zmíněným slovem *FREUNDSCHAFT*. Někteří ze zapisovatelů neopomenuli do záznamu vepsat to, že ho pořídili „na památku“ (*zur Erinnerung*). Jiní zapisovatelé vepisovali do památníku výzvu majitelce, aby si při čtení záznamu na ně vzpomněla (*Erinnern Sie sich, bei Lesung dieser Zeilen.*). Jedna ze zapisovatelek zase upozorňuje ve svém záznamu na to, že s majitelkou památníku nestrávila až tak dlouhý čas, ale přesto jí za ten krátký čas vzniklo mnoho vzpomínek (záznam č. 6). Zápisy byly velice vroučné: „*Ich will ins Stam[m]buch dir des Herzens Wunsch einschreiben.*“ (záznam č. 13).

Ve zkoumaném památníku někteří zapisovatelé uváděli ve svých záznamech vlastnosti majitelky. Záznamy jsou ale často až přespříliš sentimentální a málokterý ze zapisovatelů by chtěl vepsat do památníku zápis, který by vyvolal špatnou vzpomínku na něho samého. Proto musí být tyto záznamy čteny s nadhledem. „*Poli, honnête et d'une humeur affable. On est souvent aimable par douceur. C'est la bonté qui charme notre coeur.*“ (záznam č. 4). Z tohoto zápisu vyplývá zdvořilost, čestnost, laskavost a vlídnost majitelky památníku doprovázená její dobrotou, která uchvacuje srdce. Zapisovatelé slečně lichořili, často využívané slovo ve spojení se slečnou Zimmerovou je ctnost: „*O' vous, en vertus [!] si féconde. Aimable par votre douceur.*“ (záznam č. 5) nebo: „*Sie beglückt durch Wissenschaft und Tugend.*“ (záznam č. 18), což odpovídalo dobovým požadavkům a představám. Dobrymi vlastnostmi se památník jen plnil: „*Heiterkeit und froher Sinn.*“ (záznam č. 10).

V době vzniku památníku byla oblíbená květomluva, čemuž odpovídá několik záznamů zmiňující květiny. V památníku slečny Zimmerové se nacházejí tyto záznamy: „*die Wangen wie Rosen*“, „*mit Lilienstängel und Rosen prangend*“, „*zu Myrthen und im[er]grün traulich gebunden*“, „*Das Weilchen, das zarte Vergissmeinnicht keimet...*“ (záznam č. 14). První ze zápisů, spíše než květomluva, má význam ve smyslu přirovnání. Ale následující odkazuje na lilii, jež údajně symbolizuje skromnost a nevinnost. Další květinou je myrta, která říká: vítězstvím naší lásky bude manželství. Poslední z květin zastupuje pomněnka, která se užívala často, jelikož symbolizuje vzpomínání.⁴²

Sentence z knih byly užity v památníku tři ve dvou záznamech. Zapisovatelé vybrali části, jež obsahovaly klasické výrazy objevující se v památnících jako „*drahé a počestné vzpomínky*“, „*ctnost*“ a „*lidské štěstí*“. Vzpomínky ve spojení s radostmi a strastmi obsahuje záznam v italštině (*Fra le care memorie, ed onorate. Mi' sarai nelle gioje e negli affan'i.* – záznam č. 7). K tomu, aby majitelka pěstovala vědu, ctnost a umění nabádá francouzský zápis (*Cultive les science, les vertus et les arts.* – záznam č. 12) a záznam ve španělském jazyce upozorňuje na pomíjivost lidského štěstí (*Toda la dicha humana en fin pasa como*

42 František A. HORA, *Dvorný společník. Pravidla slušného se chování, navedení i vzory k vyznání lásky, krátká barvo- i květomluva, předpisy k tajným dopisům, společenské hry, přípitky, hádanky atd.*, Praha 1861, s. 44, 45, 46. K porovnání s dnešní dobou více Josef KLEMPERA, *Květomluva, aneb, Řekni to květinou*, Praha 1996, s. 111, 132, 152.

sueño. – záznam č. 12). Otázkou zůstává, jestli si zapisovatelé sentence vybírali na základě tematického obsahu, nebo je prostě někde opsali.

Obrazovou výzdobu památníků ovlivňoval *biedermeier*. V době předminulého století začínaly plnit stránky vlastní výtvoř. Často tvůrci maleb do památníku využívali akvarelových a pastelových barev. Jedním z oblíbených motivů se staly květiny jako růže, fialky, pomněnky se skrytým významem vyjádřeným květomluvou.⁴³ V památníku slečny Zimmerové se nachází pět obrázkových záznamů, které vznikly pod vlivem výše zmíněného stylu. První z nich je několikrát zmíněná skála v pražské Šárce. Na skále je vepsáno: „*Erinnerungen an die Scharka 1827*.“ Celý obraz doplňují zelené keře a v pozadí domy ležící v údolí. Jde o perokresbu vybarvenou nejspíše vodovými barvami. Další vyobrazení představuje symboly smrti. Skládá se z náhrobku, jenž je umístěn pod stromem obklopeným barevnými květinami. Opět jde o kresbu perem vybarvenou vodovými barvami, ale mnohem výrazněji než u prvního obrázku. Třetí z obrázků ve zkoumaném památníku znázorňuje perokresbu lebky se zkříženými hnáty. Následující vyobrazení, které ztvárňuje květinový věnec, připomíná rytinu, ale jde o perokresbu. Poslední z vyobrazení zapisovatel nejvíce propracoval. V popředí se nacházejí přesýpací hodiny na podstavci. Hodiny zleva obklopují kulečnickové koule sestavené do tvaru trojúhelníku. Bezprostředně za hodinami leží dva překřížené tubusy s knihou uprostřed. Za touto částí nalevo stojí dřevěný sud. Nad hodinami se vyskytuje přilba s peřím obklopující z každé strany dva prapory s bodcem, nad nimi se spojují tři kopí svázané dohromady stuhou. Na dvou z kopí jsou připevněny pistole natočené hlavní směrem dolů. Přesýpací hodiny značí symbol plynoucího času a smrti, protože po přesypání písku se musí opět otočit, jsou z tohoto důvodu také symbolem konce a nového začátku cyklů či epoch.⁴⁴ Tento a výše zmíněný obrázek lebky se zkříženými hnáty maloval nejspíše tentýž autor, jelikož tahy perem a celkové provedení jsou dost podobné. Motiv smrti nebyl ničím neobvyklým, poukazoval na pomíjivost lidského života. Zobrazení lebky, přesýpacích hodin, pomníků a dalších připomínek na smrt plnily stránky památníků doby romantismu.⁴⁵ Malůvky květin se uvádějí do souvislosti s dušemi zemřelých, symbolizují též pomíjivost a nestálost.⁴⁶ Od předchozí doby nenastaly změny v samotném procesu umírání. Vliv neměla ani osvícenská skepse, během celého 19. století se lidé stále modlili za „dobrou smrt“. Dále také přetrvávala v myslích lidí myšlenka na „ars moriendi“, tedy na „umění umírat“. ⁴⁷ Neustále se objevovaly připomínky na smrt v podobě „memento mori“. ⁴⁸ Romantismus preferoval malebnost, proto se dostávaly na stránky památníků různé idylické obrázky, a to i ty, které se týkaly smrti jako ukončení života.

Majitelka památníku slečna Zimmerová

Na základě záznamů, které obsahuje památník, se postupně ukazovalo společen-

43 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 399.

44 Udo BECKER, *Slovník symbolů*, Praha 2002, s. 233.

45 M. RYANTOVÁ, *Památníky*, s. 403. Dále TÁŽ, *Smrt v raně novověkých památnících*, in: Jitka Radimská (ed.), *Vita morsque et librorum historia (Opera romanica 9)*, České Budějovice 2006, s. 89–108.

46 U. BECKER, *Slovník*, s. 141.

47 Vít VLNAS, *Druhý život barokního pohřbu*, in: Helena Lorenzová – Taťána Petrasová (edd.), *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*, Praha 2001, s. 13–22, zde s. 15.

48 M. RYANTOVÁ, *Smrt*, s. 89–108.

ské prostředí, z něhož slečna Zimmerová pocházela. Rýsoval se okruh jejích přátel, přítelkyň a snad i ctitelů. K zjištění zázemí majitelky památníku napomohli zejména ti, kteří se do památníku podepsali. První záznam, který byl učiněn do památníku od bratra Carla Antona Zimmera, ukázal na příjmení majitelky památníku. K dalšímu odhalení pomohl záznam od Antoina Fischkandla, jenž zkomponoval hudebninu *Six valse avec coda*,⁴⁹ jejímž vydavatelem byl W[enzel] A[lex] Ryba. Tato dvě jména dále napomohla určit identitu majitelky památníku. Tento vydavatel do památníku slečny Zimmerové také zapsal věnování, a to hned ve dvou zápisech (záznam č. 20 a 21). První učinil 23. března 1822, druhý následoval až čtyři roky poté, a to 18. září 1826. V prvním zápisu se W[enzel] A[lex] Ryba omezil jen na pouhé slovo *FREUNDSCHAFT*, ale v druhém napsal jeden z nejobsáhlejších záznamů v celém památníku. Tento záznam obsahuje plno melancholie a smutku. Již nadpis nad věnováním není právě povzbuzující (*Litten*) a při hlubším začtení se do záznamu evokuje spíše smutek zapisovatele než věnování, na které by si měla majitelka vzpomenout s úsměvem na rtech. Opět i v tomto případě je otázkou, zda šlo o skutečné rozpoložení autora záznamu, nebo o módní výraz dobové mentality.

Příjmení Ryba není zcela neznámé. První jméno, které se většině lidí ve spojitosti s ním vybaví, je Jakub Jan Ryba a jeho skladba *Česká mše vánoční*.⁵⁰ Podle dat narození a úmrtí jeho třinácti dětí by mohli vyhovovat záznamu ve zkoumaném památníku všichni čtyři synové, ale podle iniciál uvedených v něm pouze dva z nich. Tedy Vilém Josef Alexandr Prosper a Václav Jakub Alex Prosper.⁵¹ W[enzel] A[lex] Ryba z památníku slečny Zimmerové byl ale jen jeden, a to ten který působil v Praze a jenž se také oženil, což odpovídá druhému z výše uvedených bratrů. Byl to knihkupec, papírník, majitel nakladatelského závodu a přísežný znalec v oboru papírnictví a uměleckých předmětů. Právě on se oženil v roce 1839 s Terezií Zimmerovou, kterou tedy lze označit jako majitelku zkoumaného památníku.⁵² Vyučil se u jejího otce – starožitníka a obchodníka s uměleckými předměty Franze Zimmera,⁵³ u něhož působil jako účetní v jeho pražském závodě. Po svatbě s jeho dcerou v roce 1839 po něm obchod, který se nacházel v Jezuitské (dnešní Karlově) ulici (v domě č. p. 141/I) na Starém Městě, převzal. Terezie pocházela z rodiny obchodníka Franze Zimmera a celý svůj život pak prožila po boku dalšího obchodníka, a to v Praze na Starém Městě, proto nejvíce jejích záznamů pocházelo právě z tohoto města. Terezie zemřela již v roce 1848 v jednatřiceti letech a její manželství s Václavem Alexem Rybou bylo bezdětné. Václav Alex prodával i díla svého otce. Jeho hlavní nakladatelskou činností se stalo vydávání hudebnin. Především šlo o různé druhy tanců, jako jsou kvapík, valčík, dále o árie a sóla pro rozličné

49 Antoine Eduard FISCHKANDL, *Six valse avec coda*, Praha s. d.

50 *Ottův slovník naučný* 22, Praha 1904, s. 390.

51 Jméno Prosper získali tito dva synové po augustiniánském mnichovi, jímž byli pokřtěni. Uvádím jejich celá jména pro názornost, k zdůraznění byly iniciály zvýrazněny tučně.

52 Alespoň kusé informace o životě Terezie Zimmerové a o životě jejího manžela nashromáždil Ivan Hoyer, jenž bádá v pražských archivech, kde prostudoval různé písemnosti. Ivan HOYER, *O předcích a potomcích rodu Jakuba Jana Ryby*, Genealogické a heraldické listy 15, 1995 s. 13–26.

53 Údaje o Franzí Zimmerovi jsou čerpány z bytové přihlášky pražského policejního ředitelství. Přihláška je k nahlédnutí v digitalizované podobě na stránkách NA <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=3f449c238faae349400b454021ca83308161167ba8f50308f0b1d47f6628ae98&action=image&record=1> (přistoupeno 2013-04-08).

hudební nástroje. Václav Alex Ryba zemřel v roce 1863 v třiašedesáti letech na zápal plic.⁵⁴

Otec Franz Zimmer byl dvakrát ženatý, s první manželkou měl syna Antona, který se narodil kolem roku 1793, vystudoval gymnázium a poté se stal otcovým společníkem v obchodě, zemřel mladý (7. ledna 1823), a to při cestě do Itálie, jež měla upevnit jeho zdraví.⁵⁵ Podruhé se Franz oženil 19. ledna 1801⁵⁶ u sv. Havla s Tereziinou matkou Veronikou Trayerovou,⁵⁷ která pocházela z rodiny řezníka ze vsi Lubná na Rakovnicku.⁵⁸ Měla sestru Josefu, jež se provdala za obchodníka Czerného a zemřela v roce 1849.⁵⁹ Franz Zimmer působil jako starožitník a obchodník s uměleckými předměty.⁶⁰ Byl v Praze, a tedy i v Čechách prvním, kdo se živil obchodováním s těmito artikly. Nejdříve začínal v malém krámku v pouliční boudě.⁶¹ Založení obchodu v Praze se uskutečnilo někdy po roce 1800, od roku 1804 opravdu podnikal. Po svatbě si od své ženy půjčoval na obchody.⁶² Za manželčiny finanční pomoci otevřel kamenný obchod v Červeném domě v Jezuitské ulici.⁶³ Franzovy společenské kontakty byly v souvislosti s jeho obchodní činností značné, mezi jeho známé patřili Friedrich Wilhelm Heinrich Alexander Humboldt, Johann Wolfgang Goethe, Wolfgang Amadeus Mozart, Kašpar Šternberk, Václav Hanka a další, s kterými se při svých obchodech seznámil.⁶⁴ Obchodní styky dále udržoval ve Vídni, Německu, Itálii a Rusku.⁶⁵ Znal se i s řadou významných osobností té doby a měl styky i ve šlechtických kruzích. Podle korespondence uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví se ukázalo, že ovládal jak němčinu, tak francouzštinu, v obou těchto jazycích přijímal dopisy.⁶⁶

Z druhého manželství Franze Zimmera vzešlo sedm dětí, a to tři chlapci a čtyři dívky, jednou z nich byla právě majitelka památníku Terezie.⁶⁷ Nejstarší z dětí byl Peter Karl, který se narodil 22. prosince 1801 v Praze a pokřtili ho v kostele Panny Marie Sněžné. Stal se vojákem, v roce 1842 byl nadporučíkem schwarzenberských hulánů v Uhrách a ještě v roce 1858 je doložen jako rytmistr v uherském městě Pancsova (Pančevo) u stejného vojska. Dalším dítětem byla dcera Elisabetha, která se narodila kolem roku 1803 v Praze.

54 I. HOYER, *O předcích*, s. 20.

55 K rodinné korespondenci Antona Zimmera LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, dopis Antona Zimmera nevlastní matce Veronice Zimmerové z 25. dubna 1813, dopis otci Franzi Zimmerovi z Pisy z 30. prosince 1822, dopis otci Franzi Zimmerovi s.d.

56 TAMTÉŽ, povolení sňatku Franze Zimmera s Veronikou Zimmerovou z 30. prosince 1800.

57 O děti Franze Zimmera se zajímal L. Sršeň, který o nich shromáždil dostupné informace: Lubomír SRŠEŇ, *Franz Zimmer, první starožitník v Čechách*, Starožitnosti a užité umění 78, 1997, s. 14–15. Existuje několik dalších podob jejího přijmení, a to Treyerová, Treierová, Treuerová.

58 TÝŽ, *Obchod s uměleckými předměty v Čechách v 1. polovině 19. století*, Sborník Národního muzea v Praze, řada A – historie 51, 1997, s. 7.

59 LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, parte Josefy Czerny rozené Trayerové z roku 1849.

60 I. HOYER, *O předcích*, s. 20.

61 Zuzana PELCOVÁ, *První obchodník s uměleckými předměty v Čechách*, *Antique* 9, 2002, s. 40.

62 TAMTÉŽ. Např. LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, půjčka 2000 zlatých od jeho manželky Veroniky na obchody.

63 Z. PELCOVÁ, *První obchodník*, s. 40.

64 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 13.

65 Z. PELCOVÁ, *První obchodník*, s. 40.

66 LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, např. dopis Jacoba Bisenta Franzi Zimmerovi z 26. ledna 1808 v němčině, dopis Elisabethy Zimmerové otci Franzi Zimmerovi, s. d. ve francouzštině.

67 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 22.

Provdala se za Franze Duscheka,⁶⁸ po roce 1829 se manželé odstěhovali do Hradce Králové. Z kriminálního rady Duscheka se stal předsedící krajského soudu a k roku 1848 byl uváděn jako purkmistr. V roce 1858 povýšil na c. k. radu při zemském soudu.⁶⁹ Všechny své dcery Franz Zimmer dokázal provdat za dobře postavené muže ve společnosti, což bylo spojeno s poměrně vysokým věnem, na které musel mít finance. Dobře provdal i další dceru, a to majitelku památníku Terezii. Ta si vedla památník od svých třinácti let. Do okruhu jejich známých patřilo několik pozoruhodných osob, které se do památníku podepsaly, jako byl již zmíněný Karl Kirchner. Svůj zápis provedl ve svých čtrnácti letech. Později se z něj stal velkostatkář. V roce 1862 koupil statek Lochkov, od roku 1863 působil ve Vlastenecko-hospodářské společnosti, v roce 1866 se stal náhradníkem předsedících zemského soudu a v témže roce získal post zemského poslance.⁷⁰ Aniž by to tedy Terezie Zimmerová v té době tušila, získala zápis od muže, jenž se později dostal na přední místo v politice. Dále se do památníku Terezii zapsal učitel Schindler (záznam č. 14). Franz Zimmer si pro své děti mohl dovolit soukromého učitele, na což poukazuje i jeden z dopisů, v němž prosila malá Terezie svého otce o to, aby jí poslal osm čtvrtek na psaní, protože jí učitel dává mnoho úkolů.⁷¹ Ve zkoumaném památníku se podařilo odkrýt také osobu jedné ze zapisovatelek, šlo o Sophii von Kade (záznam č. 15), jež byla klavíristkou pocházející z Rigy.⁷²

Tereziina sestra Aloisa se narodila roku 1809 v Praze, zemřela někdy před rokem 1842. Jejím manželem se stal Wilhelm Weingarten, se kterým žila ve Vídni (k roku 1827) a později ve Štýrském Hradci, kde Weingarten působil jako vrchní poštovní správce a stal se c. k. radou a členem grémia radů. Měli syna Ottokara (narozen kolem roku 1825), jenž vystudoval práva a pracoval jako sekretář c. k. prezidejního místodržitelství v Zadaru. Dále jako páté dítě se manželům Zimmerovým narodila dcera Johanna Barbora (1810–1874), ta se provdala za lékaře Josefa Engla a byla matkou mladočeského politika Emanuela Engla (1844–1907).⁷³ Následoval bratr Friedrich Ignaz, který se narodil 23. dubna 1811 v Praze,⁷⁴ pokřtěn byl jako jeho sestra Johanna u sv. Havla. Své uplatnění našel v obchodě svého otce Franze Zimmera, po otcově smrti se stal spolumajitelem obchodu. Oženil se dvakrát, jméno první manželky je neznámé, druhou manželkou byla Natálie Lapinská (narozená roku 1827), kterou si vzal okolo roku 1843. Zemřel 23. září 1846 v Oděse a vdova Natálie odcestovala do Kyjeva a již se nevrátila.⁷⁵ U sv. Havla byl pokřtěn i Winzenz Karl, který se narodil 15. února 1819.⁷⁶ Působil jako praktikant na kriminálním úřadě v Hradci Králové (k roku 1842) a byl ženatý. V únoru 1858 zastával funkci předsedícího u vojenského soudu

68 V korespondenci uložené v LA PNP uváděno jeho jméno i v podobě Dušek.

69 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 22.

70 M. LIŠKOVÁ, *Slovník*, s. 139.

71 LA PNP, f. Emanuel Engel, korespondence rodinná, dopis Terezie Zimmerové Franzi Zimmerovi z 1. září 1818.

72 Srov. zpráva o jejím koncertu v Allgemeine musikalische Zeitung 26, Leipzig 1824, s. 669.

73 Více o ní D. MAREŠOVÁ, *Pražská měšťanka Johanna Barbora Englová v odrazu rodinné korespondence 19. století*, České Budějovice 2015 (Diplomová práce).

74 LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, potvrzení o narození Friedricha Zimmera.

75 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 22.

76 LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, zpráva o narození Winzenze Zimmera.

při posádce v Budíně.⁷⁷

V korespondenci, která je uložena v LA PNP, se objevuje jméno ještě jedné z možných dcer manželů Zimmerových, a to Mathilde. Dívka, která se podepisovala tímto jménem, oslovila Franze Zimmera v jednom z dopisů spojením: „*Teuerstes Vater!*“, pozdravovala členy rodiny: Aloisu, Wilhelma a malého Ottokara, neopomněla ani Terezii, Winzenza a Johannu.⁷⁸ Další z dopisů adresovala Johanně, loučila se v něm spojením: „*deine arme verlassene Schwester Mathilde*“,⁷⁹ jeden z dopisů byl zase určen samotné Mathildě.⁸⁰ Z dopisů vyplývá, že znala prostředí a osoby, kterých se korespondence týkala, a podle zmíněného oslovení vše ukazuje na to, že doopravdy šlo o dceru Franze Zimmera. Její jméno se nachází i v pobytové přihlášce z roku 1855, na níž bylo odkazováno výše v souvislosti s jejím otcem Franzem Zimmerem. Jméno Mathilde bylo doplněno o křížek, který značil úmrtí a o rok narození 1815.⁸¹

Rodina Zimmerových často měnila své bydliště, nikdy se totiž nestala majitelem domu, ale žila v podnájmu. Od manželství s Veronikou bydleli Zimmerovi na Starém Městě v Železné ulici, poté na Novém Městě na Koňském trhu v domě U Bílého kohouta, dále opět na Starém Městě v Michalské ulici v domě U Zlatého melounu. Jejich čtvrtým bydlištěm se stal dům v Uhelné ulici. Po ovdovění se Veronika Zimmerová přestěhovala na Betlémské náměstí. Od roku 1846 do roku 1857 žila v ulici v Kotcích a od roku 1857 na jeden rok opět na Betlémském náměstí.⁸²

Rodina žila z otcova podnikavého obchodování. Nabídka starožitností a předmětů byla velice pestrá. V obchodě Franz Zimmer prodával obrazy, sochy, staré grafiky, mapy, předměty uměleckého řemesla, luxusní módní zboží z drahých kovů. Dále nabízel potřeby pro výtvarníky, psací potřeby a smíšené zboží, jeho obchod spojoval drogérii, parfumerii, hráčkářství, lékárnu, trafikou a galanterii.⁸³ Konkurence mu neustále rostla, půjčoval si nadále od své ženy, aby pokryl dluhy a nakonec je měl vůči ní. Přesto to byl tak podnikavý muž, že dokázal zajistit svým dětem slibnou budoucnost.

Závěr

Článek Památník slečny Zimmerové z let 1818–1837 se zaměřil na měšťanské prostředí a studium památníků na počátku 19. století s přihlédnutím ke vzdělanostní a jazykové úrovni, která vyplývá z tohoto pramene osobní povahy. Památníkům v 19. století nebyla věnována náležitá badatelská pozornost, jelikož doposud směřoval zájem o tyto rukopisy k dřívějším dobám a zaměřoval se na vyšší vrstvy, a to především na šlechtické prostředí. Novodobé památníky badatelé dlouhou dobu přehlíželi a většina zájemců o studium

77 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 22.

78 LA PNP, fond Emanuel Engel, korespondence rodinná, dopis Mathilde Zimmerové otcí Franzi Zimmerovi z 27. července 1826.

79 TAMTĚŽ, dopis Mathilde Zimmerové sestře Johanně Zimmerové, s.d.

80 TAMTĚŽ, dopis od neznámého autora Mathildě Zimmerové, s.d.

81 Data narození u Mathildy, ale i u všech sourozenců v policejní přihlášce se neshodují se skutečnými daty jejich narození.

82 L. SRŠEŇ, *Obchod*, s. 7.

83 Z. PELCOVÁ, *První obchodník*, s. 40.

pramenů osobní povahy se věnovala jiným dokumentům, jako jsou autobiografie, deníky, memoáry a mnohé další, jež byly vedeny na přelomu dvou epoch.

V předloženém textu je zachycena cesta k odhalení života slečny Zimmerové, která žila v Praze v rodině obchodníka a později se stala ženou nakladatele. Majitelka památníku se pohybovala v obchodnickém prostředí. Pocházela tedy z měšťanských kruhů, ale dva zápisy poukazují na kontakty nejen s měšťany, ale i s příslušníky vyšší společnosti. Záznamy, jež se nacházejí na stránkách památníku slečny Zimmerové, naznačují i prostředí, ve kterém se pohybovala a které ji obklopovalo, s jakými lidmi se scházela. O samotné Terezii Zimmerové a zapisovatelích v jejím památníku toho příliš nevíme. Památník je sám o sobě zajímavým pramenem a mimo jiné ukazuje i na umělecký vkus zapisovatelů, dále na to, jaký měli přehled o dobové literatuře, a v neposlední řadě naznačuje, co pro ně znamenala hodnota přátelství, popřípadě lásky v době tak dramatické a bohaté na události, jakou bylo období 19. století.

Edice

Ediční poznámka

V edici byla užita metoda transliterace. Psaní velkých písmen, interpunkce a akcentu (*règneront, honnête, dérobe*) se řídilo podle dnešních pravidel pravopisu. V původní podobě byla ponechána vlastní jména. U vlastních jmen, která se zkracovala do iniciál, byly upraveny dvojtečky na tečky (*J: J: L: na J. J. L.*). Vykřičníky (!) a dvojtečky (:) byly ponechány podle situace, pokud to text vyžadoval. Pokud zapisovatel do památníku ve slovu vynechal nějakou část, byla doplněna do hranatých závorek (*amitié[e], [!]*824). Dvojhláska *ae* (*Maerz*) byla převedena do dnešní podoby (*März*), stejně tak dvojhláska *ui* (*Uiber* na *Über*). Vykřičníkem v hranaté závorce [!] byla označena pravopisná chyba, nebo zvláštnost v textu. Některé zápisy v památníku byly psány majuskulami (*FREUNDSCHAFT*), což bylo ponecháno. Datum v textu nebylo měněno (*ce 24 Février 1825, Praga li 3 Agosto 1822, den 21ten November*). Slova, která zapisovatelé napsali dohromady (*maplace*), byla rozepsána (*ma place*). V textech v německém jazyce podle dnešního pravopisu bylo upraveno psaní *ß* a *ss*. Úryvky z knih, které zapisovatelé použili v památníku, nebyly upraveny a užily se v původní podobě.

Vlastní text

Nadpis

Pour l' amitié[e].

Záznam č. 1

Erinnerungen an die Scharka
1827.

Záznam č. 2

Ob auch die Lebensbahn im Nebelmeer verschwimme[t].
Gesichert leitet und das Wort der inner[e]n Stim[m]e.
Sie ruft empor den Geistesblick.
Empor von den befang[e]nen Sinnen.
Sie tönt laut in uns von innen.
Hinaus in die Natur und haltt aus ihr zurück.
Jos[ef] Kniescheck

Záznam č. 3

Dans votre coeur règneront tour à tour
douce amitié[e], insinuant amour.
Préservez le de l'attrait d' inconstance.
Méfiez vous de la fausse apparence.
Jean Jacques Luzac
ce 24 Février 1825

Záznam č. 4

Poli, honnête et d'une humeur affable.
On est souvent aimable par douceur.
C'est la bonté qui charme notre coeur.
Les seuls appa[rence]s ne rendent pas aimable.
J. J. L.⁸⁴

Záznam č. 5

O' vous, en vertus [!] si féconde.
Aimable par votre douceur.
Si ma place est dans votre coeur.
Elle est la première du monde.
Josephine Strasser
Ce 25 Février 1825

Záznam č. 6

Leider waren mir nur wenig[e] Augenblicke
vergönnt, in Ihrer liebenswürdigen Nähe
zu verweilen, diese waren jedoch hinreichen.
Um nie meinen [!] Gedächtnisse jemahls [!] wieder
zu entschwinden.

Erinnern Sie sich, bei Lesung
dieser Zeilen, freundlich meiner
dann ist der herzlichste Wunsch
erfüllt, Ihrer Sie einzig
liebendste Freundin
Clara Siebert

84 Zde nejspíše též Jean Jacques Luzac.

Prag den 27ten März 1827
Constance, vertue [!], et amabilité[e].⁸⁵

Záznam č. 7

Fra le care memorie, ed onorate.
Mi' sarai nelle gioje e negli affan' i.⁸⁶
Praga li 3 Agosto 1822
G. di W.

Záznam č. 8

FREUNDSCHAFT.
Am 15ten Aprill [!] [!]824.
E. Bastendorf Fäherich E. H. Rainer

Záznam č. 9

So oft Sie müßig sind, und wissen nichts zu machen.
So denken Sie an mich, und fangen an zu lachen.
E. Bastendorf Fäherich

Záznam č. 10

Heiterkeit und froher Sinn umkreis[e]n
jede Stunde, die dir schnell entschlüßft [!].
Und kein Faden in dem Band zerreißen [!],
das die Freundschaft um uns Beide knüpft!
Karolina Schiffner
Prag den 1ten November 1818

Záznam č. 11

Wie in stiller Flur des Baches Welle
über blinke [!] Kiesel räuscht [!].
So Fließe [!] still beglückt dahin
deines Lebens zarter Sinn.
Zu des Busens leisen Dehnen.
Mische [!] sich der Freundin Sehnen.
Von Liebe umschlungener, glüh[e]nder Seele.
Ew[i]ger Freundschaft Glück berauscht!
Josephine Kowanda
Prag am 3ten September 1829

Záznam č. 12

Heureux qui dans le sein de ses dieux domestiques
se dérobe du Frans des tempêtes publiques.
Et dans de frais abris trompet tous les regards.
Cultive les science, les vertus et les arts.⁸⁷

85 Z francouzštiny. Znamená stálost, ctnost a laskavost.

86 Citát z knihy od Torquato TASSO, *Osvobozený Jeruzalém*, s. 86.

87 Citát z díla J. DELILLE, *L'Homme*, s. 388.

Delille

Toda la dicha humana
en fin pasa como sueño.⁸⁸
Slabetz⁸⁹ Ce 5 Mars 1825
Antoine Fischkandl⁹⁰

Záznam č. 13

Ich will ins Stam[m]buch dir
des Herzens Wunsch einschreiben.
Bleib treue Freundin mir,
wie ich dein Freund will bleiben.
JM traut Retter
Heinrich Woldemar

Záznam č. 14

Zwey [!] Genien begleiten durchs irdische Leben.
Freundin! Dich liebeich, gefällig und hold!
Mit leichten [!] Gewande von Aether umgeben,
die Wangen wie Rosen, die Locken wie Gold.
Mit Lilienstängel und Rosen prangend.⁹¹
Zu Myrthen und im[m]ergrün traulich gebunden.
Lächeln sie dir: einander hold umfangend.
Winden, Theure! Dir, sie fröhliche Stunden.
Dann ertöne, die silbern dem Felsen entschäumet.
Die Quelle, melodisch dem lauschenden Ohr!
Das Weilchen, das zarte Vergissmeinnicht keimet.
Geküsst von der spielenden Welle, blühend empor!
den 21ten November 1818
J. F. Schindler⁹²

Záznam č. 15

Der Trost, den das Wiedersehe[n] Wonne verspricht.
Erleichtert die Trennung hinein den!
Und sieht dich das Auge der Freundin auch nicht,
die Herzen sind nimmer geschieden!
Sophie v[on] Kade
aus Rußland⁹³
Prag am 10ten November 1824

Záznam č. 16

88 Citát z díla P. CALDERÓN, *Život*, s. 142.

89 Slabce (též Slavce, Slabec), farní ves v Čechách, okres Rakovník. *Ottův slovník naučný* 23, s. 325.

90 Eduard Antoine Fischkandl, autor hudebniny *Six valse avec coda*, kterou vydal v Praze V. A. Ryba. Odkaz na hudebninu je k dispozici v katalogu Národní knihovny <http://aleph.nkp.cz/publ/skc/005/46/48/005464815.htm> (přistoupeno 2013-03-22).

91 V záznamu využita květomluva.

92 Soukromý učitel v rodině Zimmerových.

93 Klavíristka Sophie von Kade.

Gefesselt an den Schmerz, führt das Schicksaal [!] uns durchs Leben.
Sanft, wenn wir willig gehen, rauh, wenn wir wiederstreben [!].
Zur Erinnerung an
Ihren unveränderlichen F[reund]
Karl v[on] Kirchner⁹⁴
Prag den 29ten April [!] 1837

Záznam č. 17

Die Zeit läuft [!] schneller wie Hirsch u[nd] Reh weißt nichts, dass Trennung dem Freunde thut [!] weh die Zeit fliegt schneller als Adler und Staar [!].
Und Karl⁹⁵ kom[m]t wie vor[n]herein Naar [!] aber ein guter.
Zur Erinnerung
an Ihrer melancholischen
Freund Karl S.
Prag am 10ten Dezemb[ris] 1827

Záznam č. 18

Freundin! Sie beglückt durch Wissenschaft und Tugend.
Und wirf erst spät noch einen Blük [!].
Auf deiner Jahre frohe Jugend.
Und mich, als deine Freundin stehts [!] zurück.
Prag den 14ten November 1818
Babette Lischka

Záznam č. 19

Freundschaft, die so herrlich lohnet [!].
Schreibt man nicht in Bücher ein,
Sie, die nur im Herzen wohnt [!].
Nicht auch dort nur ewig sein.
Prag den 14ten März [1]821
W. Gerzabek

Záznam č. 20

FREUNDSCHAFT.
Am 23ten März 1822
W. A. Ryba

Záznam č. 21

Litten

94 Velkostatkář Karl Kirchner.

95 Zapisovatel do památníku o sobě píše ve 3. osobě.

Sollt in dein Gemüth [!] sich Argwohn schleichen,
den Verläumdung [!] gegen mich gebahr [!].
Eile dann die Rechte mir zu reichen.
Fraulich zu fragen, ob es wahr!
Sich in den und vielleicht einst weite[n] Räume.
Wo zum Aug[e], das Auge nimmer spricht.
Ob dein Herz in neuer Blüthen [!] keinen [!],
Freundin vergieß [!] dann, verschmach [!] mich nicht.
Ruhe ich in stiller Grabes kühl[e]n.
So gedenk zuweilen den[n] noch mein.
Und ich werde, erreg[e] ich noch Gefühle,
doch nicht gänzlich abgestorben seyn [!].
Am 18ten September 1826.
W[enzel] A[lex] R[yba]⁹⁶

Záznam č. 22

Conservez si vous pouvez les intérêts qui
vous attachent à la société. Mais cultivez
les sentiment[s] que vous en séparent.
Your tinare Wellwisher
John Stuvart Dixon
Prague Ce 16 Mai 1826

Záznam č. 23

Liebe die Tugend
wie Dich liebt.
Dein Bruder
Carl Anton Zimmer⁹⁷
am 15. October 1818

Záznam č. 24

Wenn, was man still ve[r]mehrt,
was unsere Freundschaft nicht entbehrt.
Aus trauter Freunde Kreis uns bannt,
dann mag uns das bewus[s]t sein lohnen.
In anderer [!] Herzen wirst du wohnen,
hat eines dich auch itzt [!]⁹⁸ verkannt.
Uno [!] leicht kann ja in diesen blühen
den Gefilden.
Der Freundine [!] Hand des Freundes.
Wort vertilgen.
am 4. September 1829
J. E.

96 Zde nejspíše též V. A. Ryba, srov. záznam č. 21.

97 Záznam od bratra majitelky památníku.

98 Snad dnešní jetzt.

Přílohy

Příloha 1 – Zapsané osoby v chronologickém pořadí

Číslo zápisu	Datace zápisu	Jméno zapisovatele	Místo zápisu
24	15. říjen 1818	Carl Anton Zimmer	Není
11	1. listopad 1818	Karolina Schiffner	Praha
19	14. listopad 1818	Babette Lischka	Praha
15	21. listopad 1818	J. F. Schindler	Není
20	14. březen 1821	W. Gerzabek	Praha
21	23. březen 1822	W. A. Ryba	Není
8	3. duben 1822	G. di W.	Praha
9	15. duben 1824	E. Bastendorf Fäherich, E. H. Rainer	Není
16	10. listopad 1824	Sophie von Kade	Praha
4	24. únor 1825	Jean Jacques Luzac	Není
6	25. únor 1825	Josephine Strasser	Není
13	5. březen 1825	Antoine Fischkandl	Slabce
23	16. květen 1826	John Stuvart Dixon	Praha
22	18. září 1826	W. A. R.	Není
7	27. březen 1827	Clara Siebert	Praha
18	10. prosinec 1827	Karl S.	Praha
2	1827	Není	Šárka
12	3. září 1829	Josephine Kowanda	Praha
25	4. září 1829	J. E.	Není
17	29. duben 1837	Karl von Kirchner	Praha
1	Není	Není	Není
3	Není	Josef Kniescheck	Není
5	Není	J. J. L.	Není
10	Není	E. Bastendorf Fäherich	Není
14	Není	Heinrich Woldemar	Není

Příloha 2 – Přehled jazyků použitých v památníku

Jazyky užitě v záznamech	Počet
Němčina	17
Francouzština	4
Italština	1
Německý zápis s francouzským heslem	1
Francouzsko - španělský záznam	1

Příloha 3 – Přehled nakladatelské činnosti Václava Alexe Ryby

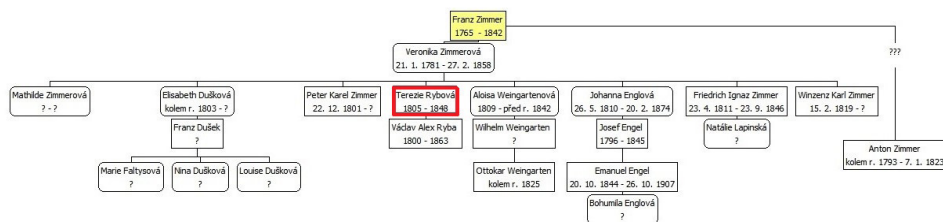
Jméno autora	Název díla	Datum vydání	Typ díla
Božek, František Adolf	Der Böhmen heitere Laune	mezi 1825 a 1845	hudebnina, kvapík, pro klavír
Božek, František Adolf	Fröhlig zum Tanze!	18--?	hudebnina, kvapík, pro klavír
Drobnik, Guill	Une Polonaise et Trois Valses avec Coda	18--?	hudebnina, operní výňatky, pro klavír
Drož, Frederic	Variations avec Introduction	18--?	hudebnina, variace, pro klavír
Drštka, Jan Josef	Fra Diavolo oder Abruzzen Galopade	s. a.	hudebnina
Erben, Eduard Josef	Walses avec Coda	1829	hudebnina, valčík, pro klavír
Fischkandl, Eduard Antoine	Six valses avec coda	18--?	hudebnina, valčík, pro klavír
Habern, Carlo Giuseppe	Bravour-Arie	mezi 1825 a 1845	hudebnina, árie, zpěv, klavír
Hofmann, Karl Ludwig	Bastey Galopp	18--?	hudebnina, kvapík, pro klavír
Hofmann, Karl Ludwig	Introduction & Variations brillantes	18--?	hudebnina, variace, pro klavír
Hub, Josef	Rhodus-Walzer mit Coda	18--?	hudebnina, valčík, pro klavír
Jany, Joseph	Douse Allemandes	18--?	hudebnina, allemandy, pro klavír
Jedlička, Josef Ferdinand	Fidlowačka	18--?	hudebnina
Jeschke, B. I.	Six Allemandes avec Coda	1829	hudebnina, allemandy, pro klavír
Lang, Joh. A.	Freundschafts-Walzer sammt Coda Galopp und Polonaise	1831	hudebnina, soubor - valčíky, kvapíky, polonézy, pro klavír
Paulus, M. Josef	Cotillon d'après les plus favoris de l'opera	18--?	hudebnina
Paulus, M. Josef	Der Böhmen heitere Muse	18--?	hudebnina, kvapík, pro klavír
Pazelt, Th.	Sechs Gedichte in Musik gesetzt	18--?	hudebnina
Peška, Bedřich	Slova do kněh památních	1849	ukázky sentencí do památníků
Preisler, Vojtěch	Straniera Galopp mit Trio	18--?	hudebnina
Rudiš, Vendelín Eduard	Zampa-Galopp	mezi 1825 a 1845	hudebnina, kvapík, pro klavír
Ryba, Jakub Jan	Dar pilné mládeži	1829	hudebnina, zpěv, klavír
Schiessler, S. W.	Neueste Taenze	s. a.	hudebnina
Schiessler, S. W.	Sechs neue Walzer samt Coda	s. a.	hudebnina

Jméno autora	Název díla	Datum vydání	Typ díla
Soukup, J. Joseph	Six Valses avec Coda et un Galop avec Trio	1831	hudebnina, valčík, kvapík, pro klavír
Veselý, C. J.	VIII Deutsche sammt Coda	1831	hudebnina, sólo pro klavír
Vydra, Antonín	Walses brillantes	18--?	hudebnina, valčík, pro klavír
Zaťauk, Franz	Damen Galopp	mezi 1825 a 1845	hudebnina, kvapík, pro klavír

Příloha 4 – Ukázka zápisu v památníku (č. 21)

Příloha 5 – Rodokmen rodiny Zimmerových

Příloha 6 - Rodokmen Jakuba Jana Ryby

